

עומקא דפרשה

- ביאור ענין בשכמל"ו
- גדרי בשכמל"ו בברכה לבטלה
- מהות אמירת בשכמל"ו
- אם מעכבת בק"ש
- ברוך שם כאיש"ר
- שבה ברוך שם
- לבישת ציצית בלא כוונה
- מלחמתה של תורה

- אמירת בשכמל"ו בחשאי
- זמנו אחר ברכה לבטלה
- בשכמל"ו בברכה לבטלה
- אמירה בלחש בברכה לבטלה
- שירת הצפרדע - בשכמל"ו
- הפסק בין שמע לברוך שם
- שער הציון
- אמירה בקול ביו"כ

פר' ויחי - בענין אמירת בשכמל"ו
בס"ד ערש"ק ו' כסלו תשע"ב

אמירת ברוך שם בחשאי

הרב יונה טאובה

איתא בפסחים נו. "אנן מאי טעמא אמרינן להו [בשכמל"ו] דאמר רשב"ל ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכניה אמר שמא ח"ו יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

והנה בפרשת ואתחנן מביא תרגום יב"ע את המדרש הנ"ל ולדבריו התרגום של בשכמל"ו הוא "ברוך שום יקריה לעלמי עלמין". וזה כעין יהא שמייה רבה וכו'. ובתרגום ירושלמי שם שכותב "יהא שמייה רבה מברך לעלם" והיינו הך. רואים שמה שאנו אומרים יש"ר בקדיש זה בעצם התרגום של בשכמל"ו. לפי זה יש לשאול מדוע כשאומר בארמית חייב לומר דוקא בכל כוחו וכשאומר בלשון הקודש חייב לאומרו דוקא בלחש.

והנה בטעם האמירה בלחש יש ב' מקורות. בגמ' הנ"ל בפסחים אחרי שמביא את המדרש הנ"ל מסיים "אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי". אבל במדרש רבה דברים פ"כ כתוב "רבנן אמרין בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה בשכמל"ו והוריד אותה לישראל ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא א"ר אסי למה הדבר דומה לאחד שגנב קוזמין מתוך פלטיין של מלך נתנה לה לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך".

ולפי דברי המדרש מתורצת קושייתנו שהטעם שאומרים אותו בחשאי הוא משום שכביכול גנב מהמלאכים. והרי כתוב בתוס' ברכות (ג' ד"ה ועונין) שהמלאכים אינם מבינים לשון ארמית וא"כ אפשר לומר יהא שמייה רבא בקול רם בלי פחד.

אכן לפי הגמ' שטעם אמירת בשכמל"ו הוא משום שיעקב אמרה וזה המקור למה שכתוב בתרגום ירושלמי, לכאורה עדיין קשה שגם יש"ר נאמר בחשאי. אכן נראה פשוט שכל הענין לאומרו בחשאי לפי הגמ' הוא משום דקשיא להו אם נאמר בשכמל"ו באמצע ק"ש שאנו מצווים לקרוא מן התורה, הרי משה לא אמרה ואינו חלק ממצות ק"ש שצוה התורה, ומאיך מכיון שיעקב אמרה נראה שזה חלק מקבלת עול מלכות שמים שאנו מצווים עליה בשעת אמירת פסוק ראשון של ק"ש, ואם כן יש לאומרה. וכך הוא במ"ב בסי' ס"ה שגם הכוונה בבשכמל"ו הוא לעיכובא כמו בפסוק הראשון, מפני שבשכמל"ו הוא חלק מקבלת עול מלכות שמים. ומשום כך אמרה הגמ' שנאמרה בחשאי כפשרה בענין זה. אבל כ"ז בנוגע לומר בשכמל"ו באמצע ק"ש, אבל אמירת יהא שמייה רבה שאינה חלק ממצות ק"ש אין מקום לאומרה בחשאי ומשום כך צוו חכמים לאומרה בכל כוחו, שהרי ביסוד הענין יש לקבל עול מלכות שמים בכל כוחו, ואף בק"ש אלולא הטעם הנ"ל דבגמ', בודאי היה מקום לומר בשכמל"ו בכל כוחו כדין פסוק ראשון של ק"ש שקורא בקול רם.

והנה יש שני מנהגים ביו"כ קטן אם לומר בשכמל"ו בקול רם או בלחש. ושמעתי לבאר שהנידון הזה תלוי בב' המקורות הללו. שלפי הגמ' בפסחים זה דין ששייך באמירת ק"ש שאין לאומרו בקול מפני שמשה לא אמרה. וזה שייך רק בק"ש אבל לא בשעה שאומרים אותו בתפילת יו"כ קטן. אבל לפי המדרש שכתב שהטעם האומרים בחשאי הוא מפני שמשה לקחו מהמלאכים הרי אין זה קשור למצות קריאת שמע אלא תמיד יש לאומרו בחשאי חוץ מיוה"כ שעם ישראל דומים למלאכים.

ובדרך דרוש יש לבאר את החילוק מדוע אומרים יהא שמייה רבה בקול רם ובשכמל"ו בחשאי. שהפירוש של יש"ר הוא שזה תפילה על הגאולה העתידה שיתגלה שמו ית' לעין כל. ומשום כך זה נאמר בלשון עתיד שזה תפילה על הגאולה שיבא בב"א. אבל בשכמל"ו נאמר בלשון הווה, ועכשיו לא רואים התגלות מלכותו ית' שאין השם מלא ואין הכסא מלא והכל בהסתר פנים, ומש"כ אומרים בחשאי כיון שעתה אין הדבר נגלה לעין כל ורק לעתיד לבוא יתגלה בב"א.

זמן אמירת בשכמל"ו אחרי ברכה לבטלה

הרב אילן גרינוולד

כתב הרמ"א בס"י כ"ה סעי' ה': וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה [=על מצות תפילין] ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ובאשל אברהם (בוטשאטש) שם, כתב וז"ל: אודות ההפסק בין בשכמל"ו שאומרים אחר ברכה לבטלה או ספק ברכה לבטלה, כתב בשל"ה הק' שלא להפסיק בין ברכת על מצות תפילין שאנו מברכים בכל יום על תפילין של ראש לבשכמל"ו. ונראה שהוא רק מידת חסידות. אין צריך לומר בזה, שכיון שהונהג לברך על של ראש בפני עצמו לא שייך עוד שום חשש ברכה לבטלה בזה וכו', אך גם היכא שבירך ברכה לבטלה והוא מוכרח לומר בשכמל"ו, נראה שהוא רק מידת חסידות שלא להפסיק כדי שלא יבוא לדיד שחכה, וכדי שיוודע יצאק על זה, וגם כשהפסיק הרבה ואומר אח"כ בשכמל"ו מהני לכו"ע. עכ"ל. מבואר דיחש בשכמל"ו גם אחר זמן מהברכה לבטלה. וכ"כ באשל אברהם לקמן סי' ק"ט בטור, שכתב שטעה פעם באמצע תפילת לחש ואמר אחר הלחש בשכמל"ו. וכן מבואר בספרו דעת קדושים יו"ד סי' רע"ט סק"ג דמהני לומר אחר זמן בשכמל"ו, וכ"מ מהאשל אברהם לקמן סי' ל"ט ס"ט, עיי"ש.

ובשו"ת מהר"ח אור זרוע סוס"י קכ"ט, כתב דבשכמל"ו צריך לאומרו מיד בלא הפסק, עיי"ש. ועי' שו"ת מנחת יצחק ח"ו ז' ס' שהביא דהרמ"ם בהל' שבועות פ"יב הי"א, כתב וז"ל: אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה. כיצד, אמר ה', אומר ברוך הוא לעולם ועד או גדול הוא ומהולל מאד וכיוצא"ב, כדי שלא יהא לבטלה, עכ"ל. ומוכח דלתקן שלא יהיה שם שמים לבטלה, צריך לומר מיד בשכמל"ו. וכן הביא שכתב בחיי אדם ח"א כלל ה' ס"א, וז"ל: והמוציא ש"ש לבטלה וכו', ואם נכשל בלשונו והזכירו או שנוכר שכבר בירך ברכה זו, יאמר תיכף ומיד בשכמל"ו וכו', עכ"ל. עיי"ש במנח"י. וכ"כ בסמ"ג לאוין סוס"י ר"מ-רמ"א, עיי"ש [וכ"כ בשו"ת אבני צדק או"ח סי' ט"ז, עיי"ש. ועי' מה שכתב ע"ד בשו"ת חיי הלוי ח"ב או"ח סי' כ"ב. ועי' בשו"ת מחזה אברהם או"ח סי' ל"ד (ד"ה ומו"ש), ואכמ"ל].

ועי' שו"ת משנה הלכות ח"י סי' ל"ט, שכתב דמהר"א ש ברכות פ"ו סי' כ' ומפ"י החרדים על הירושלמי ברכות פ"ו ה"א, משמע שיש לומר מיד בשכמל"ו, ועיי"ש. אכן גם למאן דסברי שיש למהר לומר בשכמל"ו מיד לאחר הברכה לבטלה, מ"מ יתכן שאף אם הפסיק הרבה עדיין מהני לומר בשכמל"ו לתקן הברכה לבטלה, ויל"ע בה.

ועי' במנחת יצחק שם ובח"י סי' י"ב, שכתב שיש להוכיח כהאשל אברהם מדברי שו"ת מקור ברוך סי' א' (המוכר בקובץ על הרמב"ם הל' תפילה פ"יב הי"ט), שכתב דזכרן שעולה פעם שניה במקום לוי, טוב שיאמר אחר ברכה שנית בשכמל"ו. עכ"ד. והיינו לאומרו אחר ברכה שאחרי הקריאה השניה, דאם יאמרו גם אחר ברכה ראשונה שלפני קריאה שניה הוי הפסק. ומבואר דמהני לומר בשכמל"ו אף שאינו מיד אחר הברכה שרוצה לתקן, עיי"ש. ועי' בח"י שם בסוה"ס, שמציין ש"כ בספר קצות השולחן (ח"ד בהערות) [=בדפוס ראשון, וכעת הוא בהערות בסוף ח"א לסי' ה' ס"ג שם], ובתשו' כת"י לבעל לב העברי זצ"ל, שהעלו לומר דמהני וחייב לומר בשכמל"ו אפילו אחר שהפסיק הרבה, וכדעת הא"א הנ"ל, עיי"ש.

וראיתי בספר שיהי הלכה ח"א כאן (אות מ"ד), שהסתפק בזה, וכתב דהיה נראה להוכיח דבר זה מהאר"י כאן (סוף סק"י) שכתב דמי שיש לו רק תפילין של ראש שמברך אז ב' ברכות כדאיתא ברמ"א סי' כ"ו ס"ב, ולהמחבר מברך רק על מצות תפילין, כה"ג כשיאמר בשכמל"ו צריך לכוון על ברכת להניח [שהרי ברכת על מצות תפילין ודאי צריך לברך על התש"ר, וברכת להניח היא המסופקת במקרה זה], ויאמר בשכמל"ו רק אחר שיברך על מצות תפילין, עיי"ש. הרי שאע"פ שהפסיק בברכה לאחר ברכת להניח, אפ"ה שייך לומר בשכמל"ו על ברכת להניח, ומבואר מזה דמהני לומר בשכמל"ו אף שאינו מיד אחר הברכה. אכן כתב בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דאין להוכיח כן מהאר"י לכל מקרה, דמסתבר דדוקא כשעוסק עדיין באותו ענין שייך לומר בשכמל"ו אף שהפסיק בברכת על מצות, אבל אם נסתלק מהענין וכגון שלאחר שאמר ברכות השחר נזכר שלא אמר בשכמל"ו אחר ברכה שניה שבירך, בזה לא שייך שיאמר אז בשכמל"ו, דכל שהסתלק מהענין של הנחת תפילין אין טעם באמירת בשכמל"ו, עכ"ד. עיי"ש.

המשך בעמ' 7

אמירת בשכמל"ו בברכה לבטלה

הרב משה רייך

המקור לאמירת "ברוך שם" אחר ברכה לבטלה, הוא כמש"כ בירושלמי בברכות (פרק ו ה"א), וטעם תקנה זו לא נתבאר להדיא בדברי רבותינו הראשונים, ועל כן ניחזי אנן. לכאורה, מלשון השו"ע, ממש"כ (סי' ר' סעי' ו), וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד "על שהוציא שם שמים לבטלה", משמע דלא מועיל ה"ברוך שם" לעקור את מעשה, אמירת שם שמים לבטלה, אלא הואיל והוא אמר שם שמים לבטלה, יאמר ברוך שם, כדי לקבל עליו עול מלכות שמים (ערוה"ש סי' ר' סעי' טז). אבל מדברי הרא"ש (ברכות פרק ו סי' כ) לא נראה כן, שהרי כתב שצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, "שלא להזכיר שם שמים לבטלה", עיי"ש. והרמב"ם (פי"ב מהל' שבועות הל' יא) כתב וז"ל: "לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה וכו', כדי שלא יזכר לבטלה", ע"כ. משמע, שאם אומר ברוך שם (או כל שבח אחר, כי בדברי הרמב"ם כאן לא הוזכר ברוך שם בכלל) נעשה ע"י כך שהשם שנאמר מקודם אינו לבטלה, אלא כשבח והודאה, וכהקדמה ל"ברוך שם" שנאמר עתה. ואף שאולי אפשר לומר בדברי הרא"ש והרמב"ם שדעתם לומר שלא יבא להקל להזכיר בעתיד שם שמים לבטלה, והיינו כסברת הערוך השלחן הנ"ל, שהוא יקבל עליו עול מלכות שמים, אבל אין באמירת "ברוך שם" כדי לעקור את מעשה אמירת שם שמים לבטלה, אלא שלא משמע כן מדבריהם. ועיי' מנחת יצחק (ח"ו סי' נד).

אבל עדיין צ"ע, שהרי הרמב"ם הנ"ל אמנם לא הזכיר "ברוך שם", אבל במקום אחר (פרק ד מהל' ברכות הל' י) הזכירו, וז"ל: "וצריך לומר בשכמל"ו על ברכה ראשונה, כדי שלא להוציא שם שמים לבטלה". והרי כאן, לא רק שחידש לנו הרמב"ם דין אמירת "ברוך שם", אלא גם שינה את לשונו לומר "כדי שלא להוציא שם שמים לבטלה". גם בדברי השו"ע צריכים להבין, שבהמשך לדין ברוך שם, כתב המחבר "ואם אמר ברוך אתה ולא אמר אלקינו, יסיים ויאמר למדני חקיך, שיהא נראה כקורא פסוק ואין כאן מוציא שם שמים לבטלה", ע"כ. הרי שכאן כתב המחבר, שאינו כמוציא שם שמים לבטלה כלל, וגם הרא"ש בדין אמירת למדני חקיך כתב כן, "לא יאה מזכיר שם שמים לבטלה".

אלא נלענ"ד לפרש, בהקדם קושיא נוספת. אם אכן לדעת הרא"ש "ברוך שם" הוא תיקון גמור על הוצאת השם שמים לבטלה, למה הטריח הרא"ש את עצמו להורות דין חדש באמירת למדני חקיך, הן גם כשאמר "ברוך אתה ה'" יכול לומר "ברוך שם". אלא צ"ל, דכולי עלמא לא פליגי שאין ברוך שם תיקון גמור, וכל היכא שיכול לומר פסוק שלם הכי עדיף טפי, וע"כ גם אם אמר ברוך אתה ה', צריך לומר למדני חקיך, שהוא פסוק שלם (תהלים קיט יב) ואין בזה איסור של מוציא שם שמים לבטלה כלל, וזו לכולי עלמא העצה היותר טובה, גם לשו"ע וגם לרמב"ם. וזהו שסיים השו"ע "ואין כאן מוציא שם שמים לבטלה", והיינו משום שאמר פסוק שלם, אבל אם כבר אמר גם מלת אלקינו, שבזה א"א לומר פסוק, לא נותר ברירה, כי אם לומר "ברוך שם" שהוא ככפרה על מה שהוציא שם שמים לבטלה. ומה ששינה הרמב"ם לשונו, שבהלכות שבועות לא הזכיר "ברוך שם" אלא כתב שישבח ויפאר ויהדר "כדי שלא יזכיר לבטלה", ואילו בהלכות ברכות הזכיר "ברוך שם" וכתב הטעם "כדי שלא להוציא שם שמים לבטלה", הרי, לא רק שחידש ענין אמירת ברוך שם, אלא גם שינה לשונו והלא דבר הוא, נראה לומר, שדעת הרמב"ם לחלק בין ברכה לסתם. בהל' ברכות מדבר הרמב"ם באופן שהוציא שם שמים לבטלה בברכה, וכבאהי גוונא יתכן שאמר שם זה עם כוונה רצויה ונכונה, אלא שהפרי שהוא מברך עליו נפל מידו, וא"כ מצד עצם אמירת השם אין כאן שום איסור, ובפרט אם עתה ישבחנו, אלא הואיל וקצת קלקול מיהו נפיק מיניה באמירת השם הגדול, על כן צריך לומר "ברוך שם" כדי שלא יבא שוב להקל באמירת השם הגדול, וכמ"ש הערוה"ש הנ"ל, ודו"ק. אבל אם השם לא נאמר על ידו דרך ברכה, אלא שסתם נפל שם מפיו, הרי עצם אמירת השם היתה בלי כוונה ובלי שיהא בה שום שבח והודאה. באופן כזה צריך שיאמר מיד איהו שהוא שבח, כדי שלא יאה כאומר לבטלה כלל. משא"כ בברכה, הרי אין אמירת שם ה' לבטלה ממש, שהרי אם יאמר אדם "ברוך הוא ה' אלקינו שברא פרי העץ" פשוט שאין בזה משום מוציא שם שמים לבטלה, אלא שאין לאומרו סתם, וה"ה כאן, וכמ"ש. (ובעיקר דין ברכה לבטלה, אי שרינן ליה לומר נוסח של ברכה לשם שבח והודאה, עיי' עוד בחי"א ריש כלל ה' בנשמת אדם ובחכמת שלמה על השו"ע סי' רטו ובחוו"ד ביו"ד סי' ק"י סק"ע והפת"ש להלן בסמוך ואכמ"ל עוד ועיי' בספרנו קודש להשם סי' ה סעי' א ומרא"ק שם).

אמירת בלחש אחרי ברכה לבטלה

הרב חיים לייב שפירא

כתוב בשו"ע או"ח סימן ר"ו סעיף ו' על אחד שבירך ברכה לבטלה וז"ל וצריך לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' על שהוציא שם שמים לבטלה עכ"ל.

יש לדון כשאומר את הבשכמל"ו האם צריך לאומרו בלחש כמו בק"ש או שאפשר לאמרו בקול. ויש לומר שהנידון הזה תלוי בטעמים מדוע תיקנו לומר בשכמל"ו בק"ש בלחש. דהנה מצינו שתי טעמים לתקנה זו, הטעם הראשון הוא בגמ' בפסחים (דף נו.) וז"ל בקש יעקב וכו' אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד וכו' באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר בשכמל"ו, אמרו רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה, לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי עכ"ל, ומסביר המ"ב בסימן ס"א סק"ל וז"ל והוא היכר שאינו מן הפרשה הכתובה בתורה רק יעקב אמרו עכ"ל, מבוואר כאן שהטעם מדוע תקנו לומר בלחש בשעת ק"ש כדי שיהיה היכר שרק שמע ישראל וכו' וואהבת את וכו' הוי דברי משה אבל בשכמל"ו לא הוי דברי משה אלא דברי יעקב.

והטעם השני הוא מהמדרש דברים רבה (בלו.) וז"ל בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה בשכמל"ו והוריד אותה לישראל ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא א"ר אסי למה הדבר דומה לאחד שגבגב קוזמין מתוך פלטרין של מלך נתנה לה לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך עכ"ל מבוואר מהמדרש שהטעם לתקנה הוא שלא יקנאו בנו המלאכים.

וראיתי בצ"ח בפסחים וז"ל ומזה הטעם למדתי זכות על קצת קהלות הנוהגים כשמתענים בערב ר"ח אחר תפילת יו"כ קטן אומרים שמע ישראל וכו' בשכמל"ו הכל בקול רם וקצת קראו עליהם תגר ואני אמרתי כיון שאין אומרים רק פסוק ראשון אין קפידא שאין כאן הפסק באמצע דברי משה. שוב מצאתי במהרש"א בח"א שכתב ג"כ שיעקר הקפידא משום הפסק באמצע דברי משה. עכ"ל. יוצא לפי הצל"ח דבנידון דידן באמירת בשכמל"ו אחרי ברכה לבטלה יש נפק"מ בין שתי הטעמים דלטעם הגמרא אפשר לומר בקול כיון דלא הוי הפסק בדברי משה, אולם לטעם המדרש צריך לומר גם כאן בלחש כדי שהמלאכים לא יקנאו בנו.

אולם ראיתי בנפש החיים שער ג' פ"א בהגה"ה שלדבריו יוצא שאין נפק"מ בנידון דידן בין הטעמים וזה תורף דבריו מדוע תיקנו לומר בשכמל"ו בלחש כיון שלפי האמת לא הוי שבח כלל רק שהוא יתברך גזרה רצונו לקבלו מאתנו לשבח והתקינו שעכ"פ לא נאמרוהו אלא בחשאי, מבוואר פה שבאמת לא הוי שבח ולכן התקינו לאומרו בלחש וא"כ גם בנידון דידן צריך לאומרו בלחש אפי' להטעם של הגמ'.

וראיתי גם בתשובות והנהגות ח"ב סימן מ"ו שהגר"ח מבריסק נהג לומר ביחידות בשכמל"ו בקול רם וכשנשאל ע"ז אמר שביחידות מותר לאומרו בקול רם ומה שאמרו שהמלאכים מתקנאים ולכן אומרים בלחש זה רק כשאומרים כשירת המלאכים כדבר שבקדושה אבל ביחידות אינו נאמר כדבר שבקדושה ולכן מותר לאומרו בקול, וא"כ יוצא שבנידון דידן הגר"ח יהיה אפשר לומר בקול גם לטעם המדרש. ולמעשה כדאי לאומרו בלחש כדי לצאת ידי כולם.

וכיון שראינו כאן ב' טעמים לאמירת בשכמל"ו בלחש, לכאורה יוצא עוד נפק"מ ביניהם והוא כשאומרים בק"ש בשכמל"ו האם צריך לאמרו בלחש גמור או שאפשר לאמרו קצת בקול דנראה לומר שלדברי הגמרא אפשר לאמרו קצת בקול רק לא באותו קול שאומר "שמע ישראל" ו"ואהבת את" כדי שיכירו שזה לא דברי משה אבל לדברי המדרש צריך לאומרו בלחש גמור כדי שהמלאכים לא ישמעו ויקנאו בנו. ולמעשה כדאי לאומרו בלחש גמור כדי לצאת ידי כולם.

וכשעסקתי בסוגיא זאת ביחד עם אבי מורי שליט"א שהאיר את עיני בהרבה דברים עורר אמו"ר שאלה מעניינת כשיעקב בעצמו אמר בשכמל"ו איך אמר בלחש או בקול, ותלה זאת בב' הטעמים הנ"ל דלטעם הגמ' אפשר לומר שיעקב אמר בקול כיון שאז עדיין לא היה דברי משה שיחשב להפסק בדברי משה ויצטרך לעשות היכר, ועוד שיעקב לא אמר אח"כ וואהבת ואז אפשר לומר בקול לדברי הצל"ח כנ"ל, אולם לטעם המדרש צ"ל שיעקב אמר בלחש כדי שהמלאכים לא יקנאו בו.

ובאמת יעויין ביפה תואר על המדרש רבה בפר' (צח ג) שיש מחלוקת המדרשים בזה שלדברי המדרש אצלנו אמר בקול ולדברי המדרש דבברים (ב לה) (והתחומא כאן סי' ח) אמר בלחש וכנראה שחולקים בטעמים הנ"ל. ועיי' באילה רבא (תרי"ט ס"ק י"ג) שהקשה קושיא על הלבוש שאומר שביו"כ אומרים בשכמל"ו בקול רם בשלמא לטעם המדרש ניחא כיון שאנו בדרגה של מלאכים ולא יקנאו בנו אבל לטעם הגמרא קשה ותיירץ שכתוב בגמרא שאם יש תערומת המינין אומרים בקול רם, וביו"כ דמתירין להתפלל עם העבריינים חיישינן קצת לתערומת המינים.

ולסיכום יוצא שיש ג' שיטות בסוגיא: א. הצל"ח: לדבריו יש נפק"מ בין הטעמים לענין אמירת בשכמל"ו אחרי ברכה לבטלה שלטעם הגמרא אפשר לומר בקול ולטעם המדרש צריך לומר בלחש. ב. הנפש החיים: לדבריו לשתי הטעמים בנידון דידן צריך לומר בלחש. ג. הגר"ח מבריסק: לדבריו לשני הטעמים בנידון דידן אפשר לומר בקול.

שירת הצפרדע - בשכמל"ו

הרב יצחק לוי

איתא בפרק שירה: "צפרדע אומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". ויש להבין מה הקשר בין הצפרדע לשירה זו.

ונראה לבאר בהקדם דברי השבלי הלקט (הל' תפילה סימן ח) שכתב: "ומה שנהגו לומר קדיש אחר פסוקי דזמרא, מצאתי הטעם לגאונים זצ"ל, מפני מה מקדישין במקום שדורשין שם פסוקים, לפי שאין כל תיבה ואות שבתורה שאין שם המפורש יוצא מהן מה שאין אנו יודעין, לכך נהגו לקדש". ודבריו צ"ב, מדוע זה סיבה לומר קדיש.

והביאור בפשיטות עפ"י מש"כ בתרגום ירושלמי שהתרגום של "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הוא "יהא שמייה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא", והרי בבית המקדש בשעה שהזכיר הכהן את השם המפורש אמרו בשכמל"ו, א"כ אחר שאמרו פסוקים צריך לומר קדיש שיש בו אמירת איש"ר [שהוא התרגום של בשכמל"ו], כיון שמכל תיבה יוצא שם המפורש. (ודרך אגב בלשון שיש ג' נ"מ בין אמירת איש"ר לאמירת בשכמל"ו, א. בשכמל"ו הוא בלשון הקדש ואיש"ר בלשון ארמית, ב. בשכמל"ו נאמר בלחש ואיש"ר נאמר בקול, ג. בשכמל"ו הוא שבה, ואיש"ר הוא בקשה, ואכמל"ב זה).

והנה בפירוש הגר"א על סוגיית רבב"ח כתב אהיהא אקרוקתא [צפרדע] וכו', "ארז"ל במדרש שמות רבה [לא מצאתי מקורו], למה לקו המצריים בצפרדעים בשביל שבטלו את ישראל מלעסוק בתורה, כהדין צפרדע דלא שכיך יממא ולילה, ולכך נקרא הת"ח צפרדע", עכ"ל, (עיין זוהר ח"ג רלב: בויכוח של דוד המלך עם הצפרדע, שאמרה לו "דאנא משבח ומזמר ליליא ויומא בלא שכיכו"). ויש להוסיף ע"ז, שהרי הצפרדע גידולו במים הרומז לתורה. ובתנ"א (פ"ו) אמרו על הצפרדע שהוא "צפור שיש בה דעה", וכ"ה בפסיקתא זוטרותא (שמות ז, ט), ובשכל טוב (שמות ת, ג), ובזוהר (ח"א עח:): נקראת צ"ח ציפור.

ומעתה שפיר מובן למה הצפרדע אומר בשכמל"ו, כיון שהצפרדע רומז לת"ח ולימוד התורה בכל עת, וכיון שאין לך כל תיבה ואות שבתורה שאין שם המפורש יוצא מהן, לכך שירתו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

הפסק בין שמע לברוך שם

הרב ישראל רוטנברג

כתב בשו"ע סי' ס"ו ס"א דבפסוק שמע ישראל ובשכמל"ו לא יפסיק בהם כלל, וכ' במ"ב שאין דבר גדול קבלת עומ"ש ומטעם זה לא יפסיק גם בין שמע ישראל לבשכמל"ו שגם הוא מכלל היחוד, וכ' המ"ב סק"ב דמשמע דאפי' קדיש לא יענה היינו יהא שמי רבא, וכ' בבה"ל דצ"ע בזה משום דבשכמל"ו אינו מעבך בדיעבד (ויש להוסיף דנראה בגמ' דבשכמל"ו דרבנן, ואפי' למ"ד כל פרשה ראשונה דא"ו בשכמל"ו דרבנן) וכ' הבה"ל דצ"ע ג' למעשה.

והנה יש להעיר מצד אחר דהא בתרגום ירושלמי על פרשת ויחי הביא שכשאמרו השבטים שמע ישראל ה"א ה' אחד ענה יעקב ואמר יהא שמי רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא, וזה באמת התרגום המילולי של ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד [וגם בשכמל"ו מתפרש כב' הפירושים בראשונים בביאור יהא שמי רבא מברך] וא"כ אין שום טעם לאסור להפסיק בין שמע ישראל לבשכמל"ו באמירת איש"ר מטעם שגם בשכמל"ו הוא מכלל היחוד, שהרי גם יש"ר היא מכלל היחוד. ואפי' האמן של איש"ר אף שאינה ממש כתיבות בשכמל"ו, ה"ז אמן על תפילת הקדיש שכל כולה תפלה על היחוד השלם וא"כ אי"ז הפסקה ביחוד.

ועוד אפשר שא"צ לענות בקדיש דווקא בארמית, דכשעונה בלחש שפיר יכול לענות בלשה"ק ולומר יש"ר בלשה"ק שזה בשכמל"ו, דבטור סי' נ"ו מבואר בטעם הראשון הדטעם שנתקן הקדיש בארמית הוא שלא יתקנאו בנו המלאכים, שזה גם הטעם שאומרים בשכמל"ו בלחש. וא"כ בכלל אין מקום לדון על הפסק בין שמע ישראל לבשכמל"ו, ואפי' אם כבר התחיל ברוך שם לכאו לא שייך בזה הפסק שיתחיל ע"כ בשכמל"ו כדי להצטרף עם הציבור לעניית הקדיש. ויאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יחד עם הציבור האומרים יהא שמי רבא מברך לעלם. (אמנם, עצה זו תלוי במח' רש"י ותו שבת קי"ט ב' האם עניית איש"ר בכלל כוחו הכוונה בקול רם או בכל כוונתו בלב ונפש, ואפשר דהאמירה בלשה"ק ג"כ שקולה כאמירה בקול רם, ומש"ה תקנו בק"ש לומר בלשה"ק בלחש בכל השנה לבד מיה"כ, ולא תקנו לומר בארמית בכדי שיוכלו לומר בקול רם).

ונ"מ מזה גם למי שהניח תפילין ש"ר ואחר שהניח שומע שאומרים קדיש יענה איש"ר וא"צ אח"כ לחזור ולומר בשכמל"ו דכבר יצא בזה באיש"ר, וכן כל מי שמברך ברכה לבטלה שכתוב בשו"ע שיאמר בשכמל"ו ה"נ יכול לומר יהא שמי רבא מברך

שער הליון

אמירת ברוך שם ע"י יעקב אבינו

בפסחים (נו). מבואר שהמקור לאמירת בשכמל"ו הוא מהא דבני יעקב אמרו לו שמע ישראל וכו' ופתח ואמר בשכמל"ו. ופי' הפרישה (סא"ג) שיעקב נתן בזה הודאה למלכותו יתברך שאין פסול במשפחתו. ובכד הקמו לרבינו בחיי, כ' שיעקב הוצרך להאציל עליו רוח הקודש שנסתלקה ממנו ולכך הזכיר בשכמל"ו.

והמהרש"א כ' דהוא מפני ששמע שהזכירו שם שמים, וכמ"ש ביומא (לז) שכשהזכיר כ"ה השם ביה"כ היו עונים אחריו בשכמל"ו. ועי' חת"ס (תורת משה רי"ז) דהוא כאמירת בשכמל"ו על הזכרת ש"ש לבטלה, שהרי לא היה מקום כאן לאמירת שמע ישראל רק להוציא החשש מלבו, ובאמת היה חשד בכשרים וא"כ הזכרת השם הייתה לבטלה, ולכן הוצרך לומר בשכמל"ו.

ומצינו כך להדיא בדברי הר"י בר יקר שהביא מקור מיעקב לדין בשכמל"ו בברכה לבטלה, וכ' "שהיו בניו סבורים שהוא חושדן ואמרו שמע ישראל. תדע שאין בלבנו אלא אחד. ויעקב היה יודע כמו כן, ועל כן נראה בעיניו כי לבטלה הזכירוהו. ואפי' היה יעקב טועה והיה סבור שהיה בהם כפירה והשיבו ה' אלהינו ה' אחד, הזכרה לבטלה היא, שהרי לא היו חייבין עכשיו להזכיר שם שמים... ולכך אמר יעקב ברוך שם".

אבל המהר"ל בנתיב העבודה (פ"ז ד"ה זזה) כ' להיפך שבני יעקב היו הראשונים לקבל מלכות שמים באמירת שמע ישראל. ולכן ענה יעקב בשכמל"ו מפני שהיא קבלת אחדותו ית'. עי"ש שהאריך שכל ענין אמירה זו הא לקבלת מלכות שמים בשלמות.

והצ"ח כ' דהוא על מה שהבין מבניו שהם מכירים במלכותו ית' גם לעתיד לבא, ועל זה פתח ואמר ששם כבוד מלכותו ישראל ברוך לעולם ועד.

ועי' באבודרהם (הל' ק"ש) שפי' בזה הכפילות בפס' (מט, ב) "הקבצו ושמעו... ושמעו אל ישראל אביכם", דהחלק הב' נאמר על קבלתם, "כלומר מאחד זה שהוא ברוך שם כבוד מלכותו יהא קבלה ביזכם וענו כולם ואמרו כן".

ובילקוט ויחי (מט) אי' יעקב ביקש לגלות לבניו הקץ מיד נגלה עליו הקב"ה וכי התחיל אומר בלחשה ברוך שם וגו', א"ל הקב"ה כבוד אלקים הסתר דבר אין המדות הללו שלך שנאמר הולך רכיל מגלה סוד. עי"ש, ומשמע שאמירת ברוך שם הייתה התחלת גילוי הקץ.

סמוך לקריאת שמע ישראל

ברמב"ם (ד,א) משמע דהסמיכות היא זכר לאמירת יעקב, שראוי כאן לומר שבח זה שכן לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבח זה ששיבח בו ישראל הזקן, אחר פסוק זה. וכך מפורש בר"י מלוניל בפסחים. ועי' מח"ו (פט) שמפני כבודו של יעקב שאמרו והקב"ה כן.

וכ' הצידה לדרך (מ"א א, לג) "אחר שהוא נמנע שישג האדם ממנו אמיתת עצמו, אלא יכיר אדם גדולתו ורוממותו מצד פעולותיו... לכן אחר זה הפס' הנכבד של קבלת עול מלכות שמים, אנו אומרים בשכמל"ו, שאנו משיגים מעלתו משם כבוד מלכותו וממשלתו על כל נבראיו". [וביאר בזה מ"ש בפסחים שהוא כציקי קדירה שנותן טעם לקדירה אבל אינו עיקר התבשיל, ואם יאמרוהו בקול רם יש גנאי לחסרון שכלנו, ואם לא נאמר אותו יש צער שנראה כאילו השגנו השגה שלמה, לכן תקנו לאומרו בחשאי]. הרי דאמירה זו היא חלק מקבלת עומ"ש. ועי' תשב"ץ סי' ריט דמשמע שהוא כהמשך של שמע ישראל. [ויתכן דתליא בפ"י דלעיל באמירת יעקב אם היא הודאה ושבח כמ"ש הפרישה, או המשך קבלת מלכות כד' המהר"ל].

ובשערי העבודה לרבינו יונה כתב ואחר כך אומ' בלחש, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בכונה גדולה, כמו שהיו אומרין אותו בבית המקדש אחר שם המפורש.

משמעות ברוך שם

בצידה לדרך (הנ"ל) מבואר שהוא מורה על השגת מעלתו ית' מצד כבוד מלכותו וממשלתו בעולם.

והאריך בזה גם בספר מלחמת מצוה (לבעל המאורות) ופי' דהוא מיוסד על הפסוק "ברוך כבוד ה' ממקומו", שעניינו שכבוד השם ברוך ממקומו. "כלומר שפע המציאות הוא בא ממקומו של כבוד, והוא הבורא יתעלה כמו שאמרו שהוא מקום עולמו". ובשכמל"ו הוסיפו רבותינו ביאור בזה באמרם ברוך שם כבוד, "והזכירו בזה לשון שם, לפי שידוע הוא כי אין מושג לנו מאתו, רק שנשיג השם לבד כלומר מצד פעולותיו נשיג כי הוא נמצא חי חכם ויכול, אך מהות מציאותו לא ניתן לשום נברא להשיג... לכך אמ' שם כבוד מלכותו, כלומר שהוא מולך על כל הנמצאים והוא מנהיגם... ומלך נגזר מלשון מוליק. ואמר לעולם ועד, כלומר מבלי הפסק".

והרוקח כ' בסידורו (מב) שכשישראל מברכין אותו כביכול הזוהר מתרבה, והכבוד. לכך אומר ברוך כבוד ואף השם מתכבד. [ועי"ש במ"ש בענין ההקפדה לתת רווח בין הדבקים, שאחרי אחד, "יפסיק ויאמר בלחש בכל כוונת לבו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"].

ניתן לקבל בדוא"ל את השענה"צ המורחב, נא לפנות למערכת

אמירת ברוך שם בקול רם ביו"ק

הרב מ. ה. ש. גוטליב

ידועים דברי הגמ' בפסחים נ"ו. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם... אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו - לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי וכו'... ויעויין בצ"ח שהק' מה בכך דלא אמרו משר, ועוד קו, ות' דכיון שלא אמרו משרעה היו הפסק, ולפי"ז כתב ללמד זכות דבאמירת ברוך שם ביו"ק מותר לאמרו בקול רם כיון דלא היו חשש הפסק יעו"ש. (ולכא' ה"ה לאחר אמירת 'אנא בכח').

והק' מרן הגריש"א שליט"א (הובא בספר פניני תפילה) אם לפי פי' הצ"ח חיישין להפסק מה בכך דאמרינן בלחש - ס"ס אמרינן אותו. ומשו"כ פי' הדכוונה דכיון דלא אמרינהו משה ממילא חזינן דהוי דבר גבוה - ואנן דאמרינן אותו כאלו עושים עצמנו בדגה גבוהה יותר ממרעה - ולפי"ז פי' המשל בגמ' שם שהכוונה דאנו מתביישים לומר דבר שלא היה בכוחו של משרעה, ולכן אמרינן בחשאי ולפי"ז פוסק מרן הגריש"א דגם בתפילת יו"ק צריך לאומרו בלחש. ומה דביו"כ אמרינן בקו"ר משום דאזו אנו בדרגת מלאכים, וכל מה שמשרעה לא אמרו בדרגת איש יעו"ש.

והוסיף אמרו"ר שליט"א, דהנה המ"ב בסי' ס"א סק"ל כתב תקנו לומר אותו בחשאי והוא היכר שאינו מן הפרשה הכתובה בתורה רק יעקב אמרו, ולפי"ז איכא טעם אחר לאומרו בחשאי, וממילא ביו"ק דלא אמרינן ברוך שם סמוך לפרשיות הכתובות בתורה לא חיישין למיעבד היכר.

ולכאז"ל צ"ב איך פי' המ"ב את הגמ' דלא אמרו משה - דהוי סיבה דאנן לא נאמרוהו - דלפי הצ"ח דמשום הפסק עדיין ק' מה מהני בלחש, ואם כהגריש"א מדוע הוצרך המ"ב לומר טעם דאמרינן בלחש - הרי הטעם שאנו מתביישים באמירתו. ושמה למד המ"ב שהסיבה שלא אמרו משה ממילא הוי כהוספה על מה שכתוב בתורה וע"י אמירתו בלחש הוי היכר דלא הוי בתור הוספה למש"כ בתורה.

[אגב יש להעיר במנהג שאומרים ברוך שם... בתפילת יו"ק ג"פ דלכאז"ל מ"ש מאמירת שמע שמע ב' פעמים דאסור, וכן מודים מודים... משתקין אותו. והא דאמרינן ה' הוא האלוקים ז' פעמים, מבארים דמצינו אצל אליהו דאמר ב' פעמים חזינן דבזה אין חסרון דנראה כב' רשויות ח"ו, ולכאז"ל מאי דחזינן חזינן].

ביאור ענין בשכמל"ו

הרב י.א.ד. בריינבר

בפסחים פ' מקום שנהגו (נו). מייית מימרא דרשב"ל אקרא דוקרא יעקב את בניו ויאמר האספו ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכניה, אמר שמא ח"ו יש פסול במיטתי וכו' אמרו לו בניו שמע ישראל ה' א' ה' אחד - אמרו כשם שאין בליבך אלא אחד כך אין בליבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו, ואמר ברוך שם כבוד מלכותו כו'. אמרו רבנן היכי נעביד, נאמרוהו - לא אמרו משה רבינו [פי' שאי"ז פסוק בפרשת ק"ש]. לא נאמרוהו - אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי וכו'. לישנא דגמ' לא נאמרוהו אמרו יעקב משמע דצול יעקב אבינו מטבע פרשת ק"ש כלל ג"כ הך פסוקא דבשכמל"ו, וכן היא צורת הד' בדין (אף שאנו אומרים אותו בלחש), ויל"ע מ"ש זה להמו"מ שהי' בין יעקב אבינו ובניו אם יש פסול בהם ח"ו או לא, שזהו בפשו' מו"מ פרטי, ואיך ברכת יעקב על שאין בהם פסול נהפכה להיות ממתבע ק"ש.

ונראה לבאר במקצת, דהלא אי' בספרים, וראה במסלת ישרים פי"ט, שברית כרת הקב"ה עם ישראל שלא יתגלה כבודו אלא על ידם, ולכן עילויים של ישראל הכרח הוא להגאולה השלימה, ול' המס"י שם שהרי א"א לכבוד הע" ליון להתרבות אלא בגאולתן של ישראל, שזה תלוי בזה באמת, וכמו שנאמר בתנא דבי אליהו שהזכרתי (לעיל מינה, והלא ברבה ד') ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודן של ישראל עכ"ל המס"י. ומעתה מבואר, דספק יעקב אבינו שמא ח"ו יש במיטתו פסול ה' ספק נורא - וא"א לאומרו - שמא לא ישראל המה הזכאים לכך, ואיך יתגלה כבודו ית', אבל כשפתחו ואמרו שמע ישראל כו' אין בליבנו אלא אחד שמח ואמר בשכמל"ו, כי ענין הדיבור הזה היותינו מביעים שגילוי כבודו ית' מתרבה ומתגדל כסדר, והשתא שמע שזרעו כשר אי"כ יש כאן "ישראל" הראויה לבא על ידן גאולת עולמים, ומעתה ודאי כסדר ברוך שם כבוד מלכותו כו' - אף שהוא עתה בהסתה, כ"כ באפשר.

[הוא עתה בלחש מדאמרו יעקב, שאנו אומרים אותו ומכירין אמונת היחוד, ולא אמרו מרעה היות למרות אמונת היחד יסוד התורה כולה מ"מ עתה הוא נסתר "אכן אתה חייל מסתתר" ולא נתגלה לכ' תוב בפירוש].

בשכמל"ו בברכה לבטלה ושא"צ

הרב מאיר מנדלסון

א. איתא בירושלמי (ברכות מג): ההוא דלקח לחם וברך עליה ונלקח ממנו וחזר אח"כ לידו צריך לברך שנית, אמר ר' תנחום צ"ל בשכמל"ו (על ברכה א') שלא להזכיר ש"ש לבטלה. וכן פסק הראשונים [רמב"ם (ברכות ד'): תוס' (ברי' לט.) ר' יונה (שם כז): רא"ש (שם ו, כ) שבלי הלקט (קסו) וטוש"ע (רו, ו)] מוסיפים הראשונים שזה לאחר שאמר אמ"ה, אבל אם אמר בא"י בלבד יסיים למדני חוקך, כדי שיהא כקורא פסוק ולא יהא מזכיר ש"ש לבטלה. האו"ז (קמב) ומהר"ח או"ז (קכט) יש להם פשט מחודש בירושלמי, שפעם ב' מברכים רק בשכמל"ו [ע"ע הגרי"פ ברס"ג (ג, רכח, א)].

ב. ברכה שא"צ איסורה מה"ת או מדרבנן. איתא בברכות (לג.) המברך ברכה שא"צ עובר בלא תשא. ונפסק בשו"ע (רטו, ד) ועוד שאסור לענות אחריו אמן. ופ' ר' מנחם (ברכות א, טו) שהאמן חיזוק וקיום הברכה, ומאחר של"צ איך רוצה בקיומה.

יש מחל' בראשונים בזה, כמה וכמה סוברים שזה איסורה דאורייתא [ר' אפרים בשו"ת ס' הישר לר"ת (סה, ד) ועיי"ש שנשים לא יברכו במ"ע שהז"ג משום לא תשא, ס' האגור (ח) בשם ר' פלטיץ גאון, שו"ת תמים דעים (ס"ס רכז) בשם ר' האי גאון ועוד כמה ראשונים]. בשיטת הרמב"ם יש מחל' בזה, המג"א (רטו, ו) והפמ"ג (פתיחה לבר' ב') והמנ"ח (ל) לומדים שהרמב"ם סובר שבר' שא"צ מה"ת. ויש כמה אחרונים שלומדים שיטת הרמב"ם שאיסורו מדר', ע"י א"ר (רטו) נשמ"א (ה, א) [הביא הרבה ראיות לזה הוא ד' מהם איך שייך לומר עובר בלא תשא, שהרי אם יאמר כל היום אתה הוא ד' אמ"ה בורא פרי העץ, וירבה בשמות מותר לכתחלה, דלא גרע משאר שבחים שמצוה לאומרם, ואלו אם אמר בתחלה ברוך יעבור על לאו דאו"ז ערוה"ש (תפט, ז), חזו"א (קלז, ה), שו"ת בנין שלמה (כ). למעשה הרמב"ם בשו"ת פאר הדור (ק"ה) כותב בפ"י שזה מה"ת.

לעומת זאת רוב ראשונים סוברים שזה מדרבנן והפסוק אסמכתא [תוס' (ר"ה לג.) רא"ש (קידושין א, מט) ריטב"א (ר"ה כט: בר' לג.) חינוך (ת"ל) ועוד הרבה, וע"ע בשד"ח (כללים מער' ב, קטו) וע"י לקמן הנפ"מ. ובערוה"ש (רטו, ה) לכל הדעות זה איסור חמור עד מאוד, ובשער הציון (שם כא) כיון שחכמים הסמיכו איסור זה להלאו החמור של ל"ת.

ג. בשכמל"ו תיקון גמור או כעין תשובה. האחרונים חוקרים מה פועל הבשכמל"ו אם זה כעין תשובה או תיקון גמור. מהירושלמי (שם) שכ' שצ"ל ב"ש [כדי] שלא להזכיר ש"ש לבטלה, משמע שפקע העיון הזכרת שש"ל וזה תיקון גמור. וכן משמע מהרמב"ם בירך ונפל חוזר ומברך וצ"ל ב"ש כדי שלא להוציא שש"ל. ומוסיף הרמב"ם לפיכך אם טעה הלשון והוציא שש"ל ימהר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו, כדי שלא יזכר לבטלה, מהרמב"ם משמע שזה תיקון גמור.

משא"כ להטוש"ע (כו) לא משמע כן, ממ"ש צ"ל ב"ש על שהוציא ש"ש לבטלה. ואם אמר כשנפל בא"י ולא אמר אלקינו יסיים למדני חוקך שנראה כפסוק, ואין כאן מוציא שש"ל מוכח שב"ש כעין תשובה ואינו מתוקן לגמרי רק ממעטת במקצת העון, ועדיין נחשב שש"ל. ומצאתי שהשו"ת פנים מאירות (ג, ט) סובר כהרמב"ם, באדם שלא ידע מקום הנחת תש"כ, ונהג להניחו על מצחו, ורצה לקבל עליו תשובה. והשיב מה שביטל הנחת תפילין די לו בתשובה בלבד (יומא פו.) שזה מ"ע ומוחלין לו. ולענין הברכה לבטלה מביא שיטת תוס' והרא"ש שמוציא שש"ל בלשון ברכה אינו אלא דרבנן, ומוסיף שמנהגנו לומר בשכמל"ו על החס"ר תיקון שלא עבר על לא תשא.

ההר צבי (צט) לומד אם אין עבירה, או קצת תיקון, תלוי בכל מקרה. ולומד בכל ענין יש צד של המברך והשומע (אפי' עצמו). במקרה של הירושלמי [שנפל] מצד המברך אין עבירה, מ"מ משום השומע צ"ל ב"ש ע"ד "כי שם ד' אקרא הבו גודל". ובמקרה של באמת ברכה לבטלה, לא יתוקן בבשכמל"ו, סד"א שלא יאמר ב"ש כי לא יתוקן קמ"ל דנכין לומר [ששמע] דנהי' דלא יתקן העבירה, אבל כלפי כבוד שמים יהיה מזה קצת תיקון ולא יאמר.

ד. חילול ד'. לפי השע"ת (ג, סא) הזכרת שש"ל עובר על ל"ת של חילול ד', חוץ ממש"כ (ג, יג) שעבר "את ד' אלקיך תירא" [ע"ע ברמב"ם שבועות יב, ב בנשבוע] ונ"ל החידוש הוא שבד"כ ללומדים כהרמב"ם (ל"ת סג) והחינוך (רצה) שחילול ד' על כל מ"ע ול"ת שאין בזה הנאה גשמית ועבר מכיון להכעיס [ע"י בח"ח לאוין ו'] כאן החי' שהזכרת ש"ש כפשוטו אם אומר סתם לבטלה, אין לך חילול ש"ש יותר מזה, לפי"ז מובן למה התיקון לומר ב"ש כי זה כבוד שמים, כי בסוטה (מ:) מביא שבבהמ"ק לא ענו אמן רק ב"ש, והמקור מנחמי" (ט) "ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה" ופי' המהרש"א "ויברכו שם כבודך" מקבילות לברוך שם כבוד, "ומרומם" היינו מלכותו.

לע"נ שמואל אֶלָן בן דדה

ברמב"ם הלכ' ק"ש פ"א ה"ד הקורא קריאת שמע כשהוא גומר פסוק ראשון אומר בלחש ברוך שם... ולמה קוראים כך מסורת היא בידינו שבשעה שקבץ יעקב אבינו את בניו במצרים בשעת מיתתו ציווה וזירזם על יחוד השם ועל דרך השם שהלך בה אברהם ויצחק אביו ושאל אותם ואמר להם בני שמה יש בכם פסלות מי שאינו עומד עמי ביחוד השם בענין שאמר לנו משה רבינו פן יש אחד שיש או אישה וכו' ענו כולם ואמרו שמע ישראל השם אלוקינו השם אחד כלומר שמע ממנו אבינו ישראל השם אלוקינו השם אחד פתח הזקן ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבת שבת ברוך שם ישראל הזקן אחר פסוק זה ע"כ. וכתב בכסף משנה שמקור דברי הרמב"ם הם מהספרי על הפסוק שמע ישראל וכו'... וחזר וקרא כולם באחד אמר להם שמה בלבכם מחלוקת על מי שאמר והיה העולם אמרו לו שמענו כשם שאין בלבך מחלוקת כך אין בלבינו מחלוקת על מי שאמר והיה העולם ע"כ. ועוד כתב שהרמב"ם בא רק לבאר מדוע אומרים את הפסוק הזה אך אינו בא לבאר מדוע אומרים אותו בלחש.

ויש מדייקים בדברי הרמב"ם שבתחילה פתח ואמר... אומר בלחש ברוך וכו' ובסוף ההלכה כתב לפיכך נהגו כל ישראל דהיינו שלשון אומר משמע חיוב אך לשון נהגו משמע שהדבר תלוי במנהג ובפשוטות ניתן לומר שעצם הכנסת הפסוק בתוך קריאת שמע הוא מנהג אך האמירה בלחש היא חיוב והיינו כדי שלא יהיה חשוב הפסק.

באבי עזרי כאן כתב שמה שכתוב בגמ' התקינו שהיו אומרים אותו בחשאי זה בא להסביר את הענין מדוע לא היה הפסק באמצע קריאת שמע הרי משה רבינו לא אמר לכן אומרים בחשאי משום שיעקב עשה את זה בתור קבלת עול מלכות שמים כמו שמבאר המהרש"א שיעקב אמר ברוך שם... כמו שאמרו בבית המקדש אחרי הזכרת השם המפורש ביום הכיפורים ונלמד מהפסוק כי שם השם אקרא הבו גודל לאלוקינו דהינו כאשר הכהן הגדול מיחד את השם גם השומעים צריכים לייחדו א"כ הוא מענין הפרשה ולא חשיב הפסק.

יתכן לומר שיש כאן ב' דרכים בביאור ענין אמירת ברוך שם וכו', לפי לשון הרמב"ם נראה דהוי ענין של דברי שבת ואינם בכלל מענין קבלת עול מלכות שמים ואז יש להבין מדוע לא חשיב הפסק ועל כך כיוון שאמרו בחשאי לא הוי הפסק. וכך ניתן להבין את דברי הכסף משנה שהוא מבסס את דברי הרמב"ם על הספרי שכל מטרת יעקב במה שאמר את אשר יקרא אתכם באחרית הימים זה רק לצורך ביסוס האמונה בעם ישראל שלא יהיה מצב של שורש פורה ראש ולענה והיינו שלא חשדם שהם לא מקבלים עליהם עול מלכות שמים כמוהו אלא רצה לבאר להם שאם יש ח"ו ביניהם משהו שאין ליבו שלם באמונת השם זה אמנם לא ניכר עכשיו אבל לדורות הבאים זה כבר יהיה ניכר כי השרוש הזה יצוץ ויפחת, וכך באמת מדייק הכסף משנה את לשון הרמב"ם כענין שאמר לנו משה רבינו וכו' ואז יהיה ההמשך של דברי הרמב"ם פתח הזקן ואמר שיעקב לימד אותם עד כמה צריכה להיות קבלת עול מלכות שמים בענין שזה יהיה לעולם ועד ואמנם הרמב"ם קורא לזה "דברי שבת" שבתו בו ישראל הזקן. הכוונה שהרחיב את קבלת עול מלכות שמים לעולם ועד.

ובאמת מצינו ב' דעות בהלכה בענין אמירת ברוך שם וכו' שהב"י הביא שכיוון שמצינו שצריך להפסיק בין קבלת עול מלכות שמים לדברים אחרים א"כ גם בין "לעולם ועד" לואהבת גם יש להפסיק והינו משום דחשיב קבלת עול מלכות שמים יותר בשלמות וגם כנראה אין להפסיק בין אחד לברוך משום דהוי היינו הך אלא ביותר עומק אבל הוא מביא את דעת הרוקח שצריך להפסיק בין אחד לברוך משום דלא הוי כ"כ קבלת עול מלכות שמים כמו פסוק ראשון. והב"ח כתב את השיטה הראשונה שצריך להפסיק בין ועד לואהבת וטעמו דעד לעולם ועד הוא קבלת עול מלכות שמים ופסוק ואהבת הוא לשון ציווי לקיים מצוות ואהבת ומשום הכי לא אמר להפסיק בין אחד וברוך אע"ג דלא אמרו משה אלא כיוון שגם זה הוא מכלל קבלת עול מלכות שמים אין להפסיק כלום בין זה לזה. ואין זה קשור לדבריו דלעיל שהביא את השלטי גיבורים שאם לא אמר אין מחזירים אותו וכתב הטעם משום דברוך שם הוי תקנה כיוון שאמרה יעקב ולכן אין מחזירים אותו משום שלענין עצם האמירה הוי רק תקנה אבל זה שמקיים את התקנה כונתו לקבלת עול מלכות שמים לכן יש להפסיק בינו לבין ואהבת.

לסיכום יוצא שלדעת המהרש"א והסוברים שיש להפסיק בין ועד לואהבת והיינו משום דהוי שניהם ענין קבלת עול מלכות שמים, לכן יתכן שהכוונה מעכבת כמו בפסוק שמע ישראל אבל להרמב"ם שהאמירה היתה לבאר לבנים מהו עומק הקבלה אין ענין מיוחד לכוון בפסוק זה כי אומרים אותו בגלל שיעקב אמרו והוא לא הפסק כי אומרים אותו בלחש. ולפי זה נוכל להבין מה צריכה להיות הכוונה בשעת אמירת ברוך שם, וע"י בזה בתשובות ונהגות ח"ב סימן מו'.

א. בגמ' פסחים נ"ו א': ת"ר כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד היינו אליבא דרבי יהודה. עכ"ל מהרש"א.

והנה בדעת רבי יהודה מביא רש"י: ואית דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו פי שהיו אומרים אותו בקול רם. עכ"ל רש"י. ומק' מהרש"א על פירוש ב' דרש"י: ומיהו לפי גירסא שניה שבפרש"י שהיו אומרים בשכמל"ו קצת קשה דא"כ הא דאנן אמרינן ליה לא אתיא נמי לרבי יהודה שהרי מיהו חכמים באנשי יריחו דהיינו שלא לאמרו עכ"ל מהרש"א. [ומבואר דמהרש"א הבין שמחאת חכמים היתה שלא לאמרו כלל, ויש להעיר למה לא פי מהרש"א שהמחאה היתה שיאמרוהו בלחש וכפי שמהרש"א עצמו מביא בהמשך]. וממשיך מהרש"א: ומלשון המרדכי שכתב מפסיקין ולא היו שותקין אלא שהיו אומרים בשכמל"ו, ור"ל שלא היו שותקין והיו אומרים בשכמל"ו בקול רם כמו פסוק ראשון והיינו שלא היו שותקין לאמרו בלחש עכ"ל מהרש"א, והיינו דלהמרדכי [אגב איני יודע היכן כ"כ המרדכי] ניחא מנהגינן שאומרים בלחש שזה גופא היה המחאה שהם אמרוהו בקול רם. וצריך עיון כנ"ל למה לפי פי' ב' בפרש"י ראה מהרש"א הכרח שהכוונה שהמחאה היתה שלא יאמרוהו כלל.

ב. ומדברי מהרש"א בדעת ר"מ, הוציא הבאה"ל (סי' ס"א סי"ג ד"ה אחר וכו' בשכמל"ו) הוכחה לנידון אם אמירת בשכמל"ו מעכב וצריך לחזור לאמרו, שהמג"א הביא בשם השלטי גבורים והב"ח שאין מחזירין אותו, והלבוש פוסק דמחזירין אותו, ומוכיח הביאה"ל שזה לא מעכב: ועוד דלמה לן לעשות פלוגתא רחוקה בין ר' יהודה לר' מאיר שסבר שם דלא היו מפסיקין, ופרש"י בין אחד לואהבת, ועיין שם במהרש"א דלפי סברת רבי מאיר לא היה צריך כלל לומר בשכמל"ו לפרש רש"י, אלא ודאי דאף לרבי יהודה בדיעבד אין מחזירין אותו.

בירושלמי ברכות פ"ב ה"א [על המשנה היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כיון לבו יצא] אמר ר' בא זאת אומרת שאין הברכות מעכבות [פי' הפ"מ מדלא תני אלא אם כיון לבו לצאת בק"ש והרי הוא קורא בתורה ולא בירך ברכות הק"ש שמע מינה שאין ברכות ק"ש מעכבות].

אמר ר' יוסה אם אומר את שהוא צריך לברך [פי' הפ"מ כלומר הא לכשתמצי לומר שצריך הוא לברך דהוה סבירא לן דהברכות מעכבות] בירך [ולכן בע"כ צריך לאוקמי מתני' שביך לפני קריאתו] צריך שיכון את לבו בכולן [פי' הפ"מ פשיטא הוא דכל ג' הפרשיות מעכבות, והיינו דלפי ההנחה שברכות מעכבות כ"ש שכל ג' פרשיות מעכבות ולא סגי בפר' ראשונה, וצריך כוונה לצאת בכל ג' הפרשיות. דכשם שהברכות מעכבות משום שחכמים תקנום כחלק מסדר קר"ש כ"ש שקריאת ג' פרשיות נתקנה ע"י חכמים כחלק ממצות קר"ש וכיון שכן צריך לכוון בכולם לצאת ידי מצות קר"ש.

התיבון [קושיא על ר' בא שדקדק מהמשנה שהברכות אין מעכבות] ואינו מפסיק ולא תנינתה [פי' הפ"מ וכו' אינו מפסיק הוא בין פרשה של ק"ש לפרשה אחרת שבה שהרי הוא קורא בתורה כסדר וכמה וכמה פרשיות איכא בין חדא פרשה של ק"ש לחברתה ואפ"ה לא תנינתה להאי דינא במתני' וזה היה צריך התנא להשמיענו דהא איכא למ"ד לקמן שאם הפסיק בק"ש כדי לקרות את כולה לא יצא ידי חובתו] והכא אע"ג דלא תנינתה צריך לברך [פי' הפ"מ כלומר והשתא הכא נמי לענין הברכות מנא לך למידק שאינן מעכבות מדלא קתני לה במתניתין הרי לא קתני נמי מדינא דהפסקה מידי ועל כרחך לומר דלא קתני הכא אלא מה דשייך לגופא דדינא דאין הקורא כדרכו יוצא ידי חובה עד שיכין לבו לצאת ומברכות ומהפסקות לא איירי הכא מידי ולעולם אימא לך שצריך הוא לברך].

הביאור הלכה (שם) מציע דרך אחת בכוונת הירושלמי "ואינו מפסיק ולא תנינתה" היינו האם אינו מפסיק לומר בשכמל"ו, ואעפ"כ לא תני דבר זה, והוא הדין לענין הברכות אפשר דוקא אם ברך אותם, ע"כ הצעת הביאה"ל, ואם כן יהיה מזה ראייה לדברי הלבוש [שצריך לחזור ולומר בשכמל"ו] אך מדהשמיטו הפוסקים זה מסתמא אין מפרשין כן להירושלמי עכ"ל הביאה"ל.

והנה בעמודי ירושלים תנינא (על הירושלמי שם) ד"ה ולא תנינתה והכא אע"ג דלא תנינתא, כתב בזה"ל: בזה יש ליישב מה שהקשה בצ"צ החדש בלקוטים על מש"כ המ"א סי' ס"א ס"ק י"א בשם הלבוש דאם לא אמר בשכמל"ו צריך לחזור דהא כשקורא בתורה לא אמר בלחש ולא אמר בשכמל"ו ולפי המבואר כאן י"ל דאמר בשכמל"ו אף דלא תנינת עכ"ד. והנה הביאה"ל באמת מוכיח כקו הצי"צ שבשכמל"ו לא מעכב, ולפי דבריו תמוה הוכחת הביאה"ל (שם) דבשכמל"ו לא מעכב, דאפשר דכן מעכב ולא תנאו. וכנראה בדעת הביאה"ל שמה שלא דנה הגמ' על בשכמל"ו משמע שא"צ לאמרו, ויישובו של העמודי ירושלים לא מסתבר ליה להביאה"ל, דלא יתכן שישתוק הש"ס מתמיהה זו, שזה התמיהה הכי חזקה ופשוטה, ופשוט.

ביאור בשכמל"ו שהוא באיש"ר

הרב צבי רותן

בגמ' ברכות דף ג. איתא תניא אמר ר' יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל ובא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח וכו' ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו, אמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות, ואמר לי וכו' אלא בשעה שישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמייה הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם ע"כ.

וצריך לבאר מה המיוחד בענייני יהא שמייה רבה מבורך שע"ז הקב"ה מתגעגע לבניו ומתנחם על גלותו, ובתוס' הקשו אמאי תיקנו אמירת קדיש בלשון ארמית ולא בלשון הקודש, ותיצו שכיון שהיא תפילה כ"כ חשובה אזי כדי שלא יקנאו המלאכים תקנוהו בלשון שהמלאכים אינם מבינים, אך הקשו התוס' שהרי כמה תפילות חשובות אנו אומרים בל"ק ואין אנו חוששים מקנאת המלאכים.

ובעמודי אור (בהקדמה להגדה של פסח) כתב בזה דבר נפלא שאמירת יהא שמו הגדול מבורך הוא התרגום של ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והביאור בזה שהרי ברוך ומבורך ודאי חד ניהו, וכן לעלם ולעלמי עלמיה הוא תרגום של לעולם ועד, וההבדל היחיד הוא שבברוך שם אומרים **כבוד** מלכותו ואילו באיש"ר אומרים שמייה רבא דהיינו שמו **הגדול**, וכתב שמכובד וגדול הם דבר אחד, וראה לדבר שהרי לומדים אמירת ברוך שם כבוד מלכותו מ"כ שם ד' אקרא הבו גדול לאלוקינו" והרי רק מכבדים את מלכותו אלא רואים שזה נחשב שמגדלים אותו דבר אחד הם.

ולפ"ז מיישב שפיר קושיית התוס' מדוע דוקא באיש"ר חוששים מקנאת המלאכים שהרי נתבאר שהוא תרגום של ברוך שם כבוד מלכותו וכו' חיישינן טפי מקנאתם שהרי אמירת ברוך שם נלקח מהמלאכים וכמש"כ בטור אור"ח סימן תרי"ט שמשנה רבינו שמע את המלאכים מקלסין להקב"ה בשירה זו ונטלה מהם ולכן אומרים זאת בצניעה עיי"ש.

ולפ"ז מובן היטב שכשהקב"ה שומע שאומרים איש"ר בבתי כנסיות ולא אומרים זאת בגלוי אלא בצניעה בלשון ארמית כדי שלא יבינו המלאכים ויתקנאו בנו וכו' הוא מנענע ראשו ואומר אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם ועי"ז הם צריכים לשבח רק בצניעה.

ומצאתי מרגניתא טבא בפרשת השבוע בתרגום ירושלמי (פרק מ"ט ב') שמביא את המעשה של יעקב ובניו שאמרו שמע ישראל וענה אחריהם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד המובא בפסחים נו. ואילו בתרגום ירושלמי אי' בזה"ל: עינן תרי עשרתי שבטי דיעקב כוליהן כחדא ואמרין שמע מני ישראל אבונן ד' אלקנא ד' חד, ענה יעקב אבונן ואמר יהא שמייה רבא מבורך לעלמי עלמיה ע"כ. ומפורש אי"כ שאמירת יהא שמייה רבא מבורך הוא תרגום של ברוך שם כבוד מלכותו וכד' העמודי אור ודפח"ח.

ויש להוסיף עוד את דברי רש"י בברכות שם ג. ע"ד הגמ' אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך דכתב רש"י אשרי כל זמן שהיה קילוס זה בתוך ביהמ"ק. והיכן מצינו קילוס של איש"ר בביהמ"ק אלא הכוונה כהתרגום ירושלמי שהוא באמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד עונים כן בכל ברכה בביהמ"ק כדאי' בסוף ברכות.

שבה בשכמל"ו

הרב אורי שחר

הנה, חז"ל תיקנו לומר בשכמל"ו לאחר פסוק שמע ישראל, וצ"ב מה השייכות ביניהם. ומקור הדברים הוא בפסחים נ"ו. שהשבטים אמרו שמע ישראל ויעקב ענה להם בשכמל"ו ע"ש וצ"ב כנ"ל. עוד מבואר שם שהטעם שאומרים בשכמל"ו בלחש מפני שמשנה רבינו לא אמרו בתורה ע"ש וצ"ב למה לא אמרו משה. והנה, מי שלא קרא ק"ש ערב אחד דומה כמי שלא קרא ק"ש מעולם כדאיתא בברכות ס"ג ב' וצ"ב מדוע אמרו חז"ל ענין זה רק בק"ש ולא בשאר מצוות כגון מי שלא הניח תפילין יום אחד דומה כמי שלא הניח מעולם.

והנה, איתא במדרש תלפיות (ערך חנוך) שחנוך תופר מנעלים היה ועל כל תפירה ותפירה היה מייחד יחודים ואומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, וצריך ביאור מה הדגש "על כל תפירה ותפירה" ולא אמרו בסתמא שהיה תופר ומייחד.

ונראה לבאר, על פי מה דאיתא בפרק שירה (סוף פרק ד') צפרדע אומרת בשכמל"ו ע"כ ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בפירושו פרק בשיר כתב לבאר וז"ל טבע הצפרדע שאינה מפסקת מצפופה לעולם יום ולילה כל ימי חייה כמ"ש בזוה"ק פנחס רל"ב ב' וזהו לרמז לאדם שצריך לשבח לבוראו כל ימי חייו וזהו בשכמל"ו, כמ"ש בעירובין נ"ד א' כל מקום שנא' ועד אין לו הפסק עולמית וזהו השירה שלו, וזהו ג"כ כוונת המאמר בריש פרק שירה שאמרה הצפרדע לדוד שמשבחת יותר ממנו עכ"ל.

חזינו, דבשכמל"ו ענינו שבה שאין לו הפסק, ויש לבאר דלאחר שיעקב נוכח שאין פסול במטתו כמבואר בפסחים שם שאמרו השבטים שמע ישראל, ראה לנכון להודיע להם שהעבודה כעת היא להזיק ולשמר מדריגה זו לעולם ברציפות וזהו שפתח ואמר בשכמל"ו, והיינו שאמונה ומלכות שמים א"א לבטל אפי' שעה אחת [ורשב"ג אמר בחתונתו איני שומע לכם לבא ממני עמ"ש אפי' שעה אחת כדאיתא בברכות] ולכן מי שלא קרא ק"ש פעם אחת דומה כמי שלא קרא מפני שביטול פעם אחת זה הפקעה לכל המלכות ומה שמשנה לא הזכיר כי משה אמר לפי מדרגתו וכמו שביארו חז"ל בברכות מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה דאמר זה לפי מדרגתו שיראה זה מילתא זוטרתה, וע"ד זה יש לפרש גם כאן שמשנה היה במדרגה מעל הטבע ומעל הזמן וכשאמר שמע ישראל הרי הדבר פשוט וברור שזהו לעולם ועד שהרי ענין "הזמן" הוא רק בעוה"ז, וגם לא היה שייך אצלו הפסק בזה שהרי פירש מעניני החומר.

ולכן אמרו שחנוך "על כל תפירה ותפירה" היה אומר בשכמל"ו דהיינו ללא הפסק ולא החסיר שום תפירה והיינו כנ"ל ולכן אומרים בלחש להראות שאנו יודעים שזהו מדריגה רק לפי בני אדם שמלוכשים בחומר ומתביישים להחריז זה בקול.

אמנם ביה"כ אנו מנותקים מן החומר ודומין למלאכים שנמצאים מעל הזמן ושפיר אפשר לומר בקול [ומשה היה יותר ממלאכים]. ואנו מזכירין לעצמנו שבמדרגת מלאך רואים בחוש את "הלעולם ועד" ולפי כ"ז נמצא שאין צריך להפקיד לומר בשכמל"ו בלחש אלא בזמן שקורין ק"ש.

ולפ"ז מובן למה דוקא הצפרדעים מבחרו להכנס לתנורים במצרים כיון שלהם יש מלכות שמים ברציפות כל הזמן ורק במצב כזה אפשר למסור נפשו בשלמות.

אמירת ברוך שם אחרי ברכה לבטלה

הרב אליהו ברוורמן

המברך לבטלה שלא כרצון חכמים אינו דומה למזכיר ש"ש ומשבחו לאחמ"כ, דבברכה לבטלה אין זה אלא מנאץ, כי שבחים אלו שאמר במטבע ברכה אינם כרצון חכמים ואינם יכולים לשמש כהזכרה ושבח לו יתברך, וע"כ אמרין ליה דמ"מ אם יאמר ברוך שם שאינו מטבע ברכה ולא נאסר ע"י חכמים, שפיר נחשב מזכיר ש"ש ומשבחו. ולפ"ז אמירה זו מתקנת לגמרי כמו במזכיר ש"ש לבטלה ואז שיבח ואינו תקנת חז"ל, ויתכן דכך יסברו אותם פוסקים שכתבו להדיא שמתקן לגמרי, יעו' נשמ"א כלל ה סק"א ד"ה אך מה שצ"ע, ובשו"ת פמ"א ח"ג ט.

וצ"ל לפ"ז דאין דיני הפסק באמירת בשכמל"ו ויכול לאומרו אף לאחר שהפסיק בדיבור. אך בשלמא אי מתפרש כדברי החזו"א דענינו תקנה להורות חומר איסורו, אתי שפיר דאף לאחר שהפסיק בדיבור אכתי יש ענין לומר בשכמל"ו, אבל אם ענינו למישויה ככל מי שיאמר ש"ש ואח"כ משבחו, דחוק לומר ששבחים שאומר אח"כ יועילו לש"ש שאמר לפני, כן, דהא הפסיק בדיבור. אך מצינו בצ"ח בברכות לט. ד"ה ויאמר ברוך, שכתב שאם אמר רק בא"י אלקי, יסיים ישראל אבינו מעולם עד עולם שהוא פסוק בדברי הימים. אך מפקפק אי מהני כי אינו אומר מתחילת הפס' שכתוב ויברך דוד וכו' ויאמר דוד בא"י וכו' וע"כ יאמר אח"כ גם בשכמל"ו, עכת"ד. וכדבריו ממש כתב המאמר"ר רו סק"י מנדפשיה, ונימק דכיון שלא אמר פסוק שלם אולי לא מהני כי לא נראה כקורא פסוק. ולכאוי אם אמירת הפס' לא מהני מהטעם שנתבאר, אכתי איך תועיל אח"כ אמירת ברוך שם הא הפסיק בפס' דעלמא, ועי' דהפסק אינו מעכב בזה [א"כ נימא שלמדו ג"כ כהחזו"א או כעין זה כמש"כ עוד אחרונים שעיניו שכיון שאמר ש"ש לבטלה צריך לקבל ע"ע עומ"ש, ואז לא תהיה מדבריהם ראה].

ואגב אזכיר מה ששמעתי מהגר"א גנחובסקי שליט"א ששאלתיו אמאי לא הזכירו הפוס' והצל"ח שאף אם אמר 'אלוקינו' יסיים 'כרת עמנו ברית בחורב' שהוא פס' בדברים פ"ה פ"ב ב' ה' אלוקינו כרת עמנו ברית בחורב". ואמר לחלק שבנידון הצל"ח היפך כל המס' שאמר מברכה לפסוק. ואילו באופן הנ"ל רק המילים ז' אלוקינו והפכו לפסוק ואילו ה'ברוך אתה' כדקיימי קיימי.

הנה באיסור ברכה לבטלה נחלקו קמאי ובפוס' אי איסורו מדאורייתא או מדרבנן, דהגמ"א סי' רטו והרע"א בתשו' כה בסופו ד"ה אין זה, ועוד פוס' כתבו בדעת הרמב"ם שהוא מדאורייתא, מדבאי עליה קרא דלא תשא וכו', ואילו בחי"א כלל ה ס"א ובחזו"א או"ח סי' קלז סק"ו ביארו דאף הרמב"ם לא נתכוון אלא להביא קרא לאסמכתא בעלמא (ולחי"א עובר אדאוי אם אומר דרך שחוק והיתול עיי"ש טעמו) וע"ע מ"ב סי' רטו סק"ב.

ומקור דין אמירת ברוך שם, מבואר בירו' ברכות פ"ו ה"א אמר רבי תנחום צריך לומר בשכמל"ו שלא להזכיר שם שמים לבטלה. ובחזו"א (הלכות ר"ה) סי' קלז סק"ו כתב דבשלמא מי שהזכיר ש"ש לבטלה מהני ליה לתקן זאת באמירת ברוך שם, אבל המברך ברכה לבטלה "נהי דאין כאן חיוב מ"מ שפיר יש בה הודאה, שהרי מברך ומודה לד' על הלחם שברא בעולם וכי"ו, ומה תיקן באמירתו ברוך שם יותר מזה שאמר ברוך שמו בתחלתו". ומסיק דברכה לבטלה מדרבנן ותקנו לומר כן להורות בזה שהוא אסור ולהחשיבו כמוציא ש"ש לבטלה. ולדבריו אין תיקון בעצם אמירת ברוך שם, אלא תקנת חז"ל היא להורות שחומרתי כמוציא ש"ש. ויל"ע מלשון הירו' וכן לשון הרמב"ם דמשמע קצת דתיקון גמור יש באמירה זו, שכי' לומר ברוך שם "כדי שלא להזכיר (וברמב"ם "שלא להוציא") שם שמים לבטלה". ואמנם בטושו"ע הלשון שאומר ברוך שם על הברכה לבטלה שעשה עי' טוש"ע, ואין מהם ראייה לנידוד' שאפשר לפרשם לכאן ולכאן.

ויל"ע לפ"ז בדעת האחרונים דסי' שאיסור ברכה לבטלה דאוי, מה אהניא ליה אמירת ברוך שם, ואפשר דאף הם יסברו כביאור החזו"א שאמנם לא תיקן בזה האיסור שעשה, אלא דכדי שלא יאמר האדם מה בכך הא ס"ס שיבח ד', ציוו לומר ברוך שם והורו בזה שחומרתי כהזכרת ש"ש לבטלה ממש. אי"נ דודאי המזכיר ש"ש לבטלה ואז אומר ברוך שם מהני לתקן, כי הזכיר ד' ושבחו [עני' רמב"ם פ"ב מהל' שבועות הי"א שכתב תיקון זה גם גבי מזכיר ש"ש לבטלה], אלא

הרב יוסף שרייבר

במה שהקשו לד' הביאה"ל בסי' ס' דהלושב ציצית ואינו מכיין לקיים מ"ע של ציצית חשיב כלובש ד' כנפות בלא ציצית ועובר בעשה, דא"כ מי שישן בט"ק בלילה אם לא כיון מיד כשקם בבוקר לשם מצוה הרי נמצא שביטל מצות ציצית להשיטות דכסות יום פטור בלילה, [ובאמת הקו' היא גם אם יכיון מיד בבוקר, דהרי כידוע אין אנו קמים קודם עה"ש וא"כ בזמן שהוא ישן וכבר יום הרי הוא מבטל מצות ציצית דבלילה הוי הפסק, והצד דישן פטור מן המצוות הוא רחוק מאד]. כבר עמד בזה במנחת שלמה ח"א סי' א'.

ולכאוי היה נראה לישב דאף אי לילה לאו זמן מצוה הוא מ"מ כונתו הראשונה שכיון בעת הלבישה הראשונה מועילה לכל המשך הלבישה, וכמו שבכל לבישה מחשבתו הראשונה מועילה וצ"צ שיכיון כל היום ואף שבליילה היה פטור מ"מ הכונה לא בטלה, ודוגמא לדבר מצינו לענין הברכה שצדד הביאה"ל בסי' ח' דהפושט טליתו בבית המרחץ כשחוזר ולובשה אינו חוזר ומברך דלא הוי הפסק, וה"נ לענין הכונה חשבי' לה כחדא לבישה ומהני מה שכיון בלבישה ראשונה אף שהפסיק בינתים, ואף אי לענין הברכה חשיב הפסק לענין הכונה י"ל דמהני כונתו הראשונה.

וי"ל עוד דהנה גבי לשמה מצינו דכל העושה ע"ד ראשונה הוא עושה, ונפסק בה' ציצית (יא,א) דמהני לענין לשמה בעשיית הציצית, ויל"ע אם גם לענין דין מצות צריכות כונה אמר' דע"ד ראשונה מהני, ואי נימא דמהני יעו"ש במשנ"ב סק"ה דאפי' ליומא אחרא מהני אם התחיל את הטו"ו לשמה, א"כ ה"ה בלן בטליתו אף שכעת אינו עושה מעשה כלל אלא ממשיך באותה לבישה מ"מ הלא על דעת לבישה ראשונה הוא.

א"כ כ"ז אי יועיל ללובש לבישה ראשונה בבית המרחץ לפמש"כ הבאה"ל בסי' תקפ"ח בה' שופר לבאר ד' המג"א ומט"א שכי' שאסור לתקוע בשופר במקום מטונף דפי' דכיון דק"ל דצריך כונה לצאת ידי המצוה שציונו השי"י זה גופא חשיב כדברי תורה ולא גרע מהרהור בדברי חורה שאסור במקום מטונף, וא"כ לא מצאו ידיו ורגליו כשלושב בתחילה הט"ק בבית המרחץ בבית הפנימי כמו ברוב אמבטיות דילן שיש שם גם ביהכ"ס דכיון דאסור שם ללמוד תורה כמבוא' בסי' פ"ד ס"א א"כ אסור ג"כ להתכוין שם למצוה, ולהביאה"ל הנ"ל נמצא דכשלובשין שם וא"א לכיון עוברין בעשה.

וכבר עמד גם בזה שם במנח"ש וחדש דלעולם אף דהכונה מעכבת במצות ציצית וסוכה מ"מ כשלא כיון אף שלא קיים מ"מ גם לא ביטל דהא יש כאן ציצית וסוכה, ואינו עובר בעשה ודלא כהביאה"ל. ולישיב דעת הביאה"ל אפש"ל ע"פ מש"כ בחי"א (סח ס"ט) והר"ד במ"ב ס' סק"י דהא דמצוות צ"כ להדיא היינו דוקא במקום שיש תללות שהעשייה הראשונה היתה שלא לשם מצוה, אבל אם ק"ש כדרך שאנו קורין בסדר התפילה, וכן שאכל מצה או נטל לולב אעפ"י שלא כיון לצאת יצא, שהרי משום זה עושה כדי לצאת אע"פ שאינו מכיין, ור"ל דהיכא שמוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת אע"פ שלא כיון בפירוש יצא.

וא"כ י"ל דבעלמא לבישת ט"ק הוי נמי כנטילת לולב ואכילת מצה דלעולם לבישתו מתפרשת משום המצוה, וכיון שאי"צ לחשוב בפועל על כונת המצוה דכונתו מתפרשת מאליה שרי בזה אף במבואות המטונפים, ומש"כ הביאה"ל דכשלושב וזמנו בהול ואינו מכיין לשם מצוה ביטל עשה הוא דזקא באופן המסוים דאיידי שם שלוקח טלית לעלות לתורה דהתם אין מעשהו מוכיח דיתכן באמת שלובשה לכבוד ואינו מוכח שלובשה למצוה.

ועי' במשנ"ב סי' תר"ל סק"ד דהעושים סוכה אצל האשפה וריח רע מגיע אליהם מה"ת יצא יד"ח אבל לא יברך שם ברהמ"ז. ובפשוטו הוא סותר לביאה"ל הנ"ל דאסור לקיים מצוה במקום המטונף, אבל לפמש"נ אי"ש דבאופן שמוכח עשייתו דלשם מצוה היא דא"צ כונה להדיא שרי.

והנה בקידושין לב' אי יכול יעמוד מפניו בבית הכסא ובבית המרחץ ת"ל תקום והדרת דלא הוי קימה שיש בה הידור. ולכאוי לפ"ד המ"ב דאסור לכיון במבואות המטונפות א"כ גם אי הוי קימה שיש בה הידור אין לקום מפניו דאינו יכול לכיון וא"א לקיים המצוה בבית הכסא והמרחץ. ולפמשנ"ת אי"ש דלכאוי קימה הוי כמעשה המוכיח ושיפיר גם במבואות המטונפות הי' צריך לקום לולי הא דהוי קימה שאין בה הידור. אמנם בעיקר הדבר י"ל דמצות קימה אין צריך בה כונה דהעיקר הוא התכלית לכבוד.

המשך מעמ' 1:

וי"ל ע"י אי בדברי הגרשז"א לחלק בזה נדחית גם ראיית המנח"י הנ"ל מהמקור ברוך. ויש לעיין למאן דס"ל שצריך לומר בשכמל"ו מיד בלא הפסק, האם צריך להקפיד לאומרו מיד בתוך כדי דיבור, או דמהני לאומרו אף אחר כדי דיבור אם היה בסמוך בלי הפסק. ולכאור נראה דמה שכתב הרמ"א וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה בשכמל"ו, ולא הדגיש שיש להדק מהר את התפילין של ראש כדי להסמיק את אמירת הבשכמל"ו להברכה, משמע שאינו מעכב לאומרו תוכ"ד [וגם מצד המציאות קשה לומר שתמיד מספיקים לגמור להדק את התפילין של ראש תוכ"ד להברכה]. אכן קצת יש לדחות דכאן לא מייירי בברכה לבטלה גמורה, דרק מהיות טוב כתב הרמ"א לומר בשכמל"ו בזה. וא"כ י"ל דדוקא כאן אינו מעכב לאומרו תוכ"ד [דגם למ"ד דצריך לאומרו מיד, מ"מ אף אם הפסיק הרבה יש ענין לומר בשכמל"ו וכמ"ש לעיל]. אף בברכה לבטלה גמורה יתכן שצריך לומר בשכמל"ו תוכ"ד.

בקושיית הרב **יוסף ויסברגר** (בגליון קע"ג) עפ"י מ"ש הבה"ל סי' ס' (ד"ה וי"א) דמי שלובש טלית ואינו מכיין בעת הלבישה לקיים מ"ע דציצית, עובר על מצות עשה. ולפי השיטות שכסות יום בלילה פטור מציצית, א"כ ביום הוא מצוה מחודשת ולכאוי בעינן כוונה חדשה למצוה. ולפי"ז נמצא דמי שאינו בטוח שיזכור לכיון לשם מצות ציצית מיד כשיתעורר, עדיף שלא יישן עם הט"ק.

הרב **ישראל א. זית** כתב שאם אכן היתה חובה לכיון שוב לשם מצוה איה"נ דהיה איסור ללכת לישון באופן זה שהרי מכניס את עצמו למצב שיהיה לבוש ט"ק ללא מצות ציצית, וכע"ז העיר הא"א (בוטשאטש) סס"ח. אך מסתימת הפוסקים מוכח שאין הכוונה מתבטלת ואפילו אם לובש שלא בזמן חיוב יכול לכיון על העתיד בזמן החיוב. וצ"ל בטעם הדבר לפי הפמ"ג (משב"ז שם סק"א) לגבי הטלת ציצית בלילה דאע"פ שאינו זמן חיוב והוי תולמ"ה, כשר שזמן החיוב בא ממילא, ונחשב שעשוי בזמן חיוב, ע"ש. ה"נ אין כוונת המצוה מתבטלת כיון שזמן קיום המצוה ממילא יבוא.

והרב **אליהו ברוורמן** כתב דמצינו כמה צירופים, שאמנם כ"א בפנ"ע הוא צד חלש, מ"מ בצירוף כולם אולי יש לסמוך עליהם: א. דעת הרא"ש (בשו"ע יח) דכסות יום חייבת בלילה. ולדבריו אינו מצוה חדשה כשקם, (ובשינה ג"כ מקיים כדמוכח במ"ב חמב ויש עוד ראיות ואכמ"ל). ועי' ד"מ שם דהחולקים על הרמב"ם הם ג"כ חכמים ורבים הם. ב. י"א דמצוות א"צ כונה כדביא המחבר סי' ס. ובפמ"ג בפת"כ ה' ברכות השחר ד"ה עוד, נסתפק אי בתורת ודאי פסק השו"ע כמ"ד מצ"כ או מספק. וע"ע פמ"ג תקפט בא"א סק"ה. ג. אם לבוש בציצית שאינה צמר, י"א שחויבה מדרבנן, ובה"ה י"א דלכו"ע א"צ כונה, עי' מ"ב ס' וביה"ל ס"ו תעה. ד. יש פוסקים דכל ענין מצ"כ הוא מדרבנן, דמדאורי בכל גווני יצא, עי' שד"ח מערכת מ כלל סא. וא"כ כל הגידון עם הצירופים הנ"ל קיל טפי (אך הביה"ל ד"ה וי"א שצריכות, פוסק דמדאורי לא יצא). ה. עוד י"ל קצת סברא דחוקה, שכיון שיודע ש"א שמקיים מצוה בלילה וכדעת הרא"ש, וא"כ כבר כיון בלילה שלפני שממשיך מצותו בלילה, וי"ל דאותה כוונה מהני גם לבוקר גם ש"א שנפסקה המצוה, דמ"מ לא שינה כוונת לבישתו מאחר וי"א מקיים גם בלילה מצות ציצית, וא"כ הכל אצלו מצוה אחת. (וי"ל ע"ד דלפ"ז מי שטועה וסבור שלכו"ע אינו מקיים מצוה בלילה, לא יהני ליה כונה שכיון ביום שלפני, כי הסיח דעתו לגמרי). ו. עוד יתכן למ"ש המ"ב ס' מהחי"א דהחיוב לחזור ולקיים אם לא כיון היינו בשיש מקום לתלות שעשאה שלא לשם מצוה, עי"ש. וט"ק בזמננו מוכחא מילתא ולא בעינן כוונה מפורשת. (ומה שהביה"ל הזהיר לכיון בלבישת הטלית בעליה לתורה, י"ל דטלית שאני שמצוי שלובשו לכבוד הציבור בעלמא, וע"ע תוס' ערכין ב: ד"ה הכל ובתו"י שבת לב:), אך יש לפקפק בזה כי הלבוש בציצית לא עשה שום מעשה ולא שייך לומר בזה דברי המ"ב שם שמוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת.

והרב י. א. **ברייזנר** כתב ד"ל דכיון שסיבת לבישתו בלילה כיון שיש צד שמקיים בזה מ"ע דציצית (לשי' דכסות יום חייבת בלילה), א"כ לא הסיח דעתו, ואף להצד דפטור, מ"מ מהני מה שלא הסיח דעתו על הפסק. והכל אזיל אחר תחילת הלבישה והשינה אינה מפרעת.

והרב **משה פרנס** תירץ דבישן בשעת הלבישה היה כוונה למצווה וסגי לכל הזמן שלובש כמו שלא צריך לכיון כל זמן שלובש, משא"כ מ"ש הביה"ל באינו מכיין לשם מצוות ציצית לא היה כאן כלל כוונה.

א בתמימה **הרב אשר מאיר** (בגליון חנוכה) מ"ט לא אמרין קדיש בין תפילת שחרית להלל, עפ"י המבואר בב"ב ב"ר"ס נ"ה בשם האגור דאחר כל דבר דובר מחלקי התפילה אומרים קדיש. ותירץ הרב מ. וינטר (בגליון קע"ג) דכשם שתחנן הוא המשך התפילה יתכן דגם ההלל הוא המשך התפילה.

כתב **הרב חיים רבינוביץ** דנראה להוסיף קצת על דבריו, ע"פ מה שהביא הקהלות יעקב בברכות סי' כ"ז סק"א, שיש הרוקח וספק החסידים, דמי שלא כיוון בתפילה ב"אבות" יכול להשליט ולכונן בברכת מודים עיי"ש, הרי מוכח מדבריהם דברכת הודאה הוא מעיקר התפילה, ולכן מועיל בו הכוונה, כאילו כיוון באבות. והנה תיקנו בנוסח הברכה "וכל החיים ידוך סלה, ויהללו וכו", משמע דהודאה והלל קשורים ביחד, ולכן אחרי שסיימו התפילה, שאחד מהעיקרים הוא "ההודאה" כנ"ל, יש להמשיך מיד בהלל, דהוא המשך של ההודאה.

א בקושיית **הרב שלום הלר** (בגליון חנוכה) על טעם המקדימים נ"ח להבדלה, כדי לאחר ביציאת השבת, והרי כשמדליק ע"כ הוציא השבת. ובגליון הקודם הביא **הרב ישראל הערמן** משיעורי מרן הגריש"א (ברכות) שיש כמה גדרים ביציאת השבת, דיש לענין "היתר עשיית מלאכות" ויש לענין "נשמה יתירה" ושכ"כ הא"ז "שעד הבדלה על הכוס עדיין יש ריח קדושת נשמת שבת".

הוסיף **הרב אפרים נויבירט** דיש להוכיח שעד הבדלה עדיין לא נחשב ממש ליציאת"ש ואפי' שעושה מלאכות בהיתר, מברכות נב. שלב"ש מברך על היין ואח"כ הבדלה דאפוקי יומא כמה דמאחרין ליה עדיף. וכז' אע"פ שכבר בירך על הנה, ועיין בשיעורי מרן הגריש"א שם שדייק מהכא את חשיבות "רגע אחד" (של ברכת היין) שמאחר את יציאת"ש (ועיי"ש עוד ראה).

והרב **דניאל גלויברמן** הוסיף להוכיח כנ"ל שהרי היתר מלאכות לפני הבדלה הוא רק למלאכות קלות כהדלקת הנר [ובכללן נ"ח הנ"ל] אבל מלאכות שיש טירחא כ' בשעה"צ רצ"ט נ"א בשם הדה"ח שאסור [ושמעתי בשם מהגריש"א שאסור לנשים לשטוף כלים וכל מלאכה קשה עד הבדלה].

קושיא

בסי רפ"ה בהל' קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, כ' המשנ"ב (סק"ב) דיש דעות בין האחרונים בענין הקריאה די"א שיקרא כל פסוק ב' פעמים ותרגום עליו, וי"א שיקרא כל פרשה ב' פעמים ואח"כ התרגום, והיינו פרשה פתוחה או סתומה, ע"ש.

וצ"ע מהא דפסק השו"ע בסעיף ה' דיכול לקרות הפרשה שמו"ת בשעת קרה"ת, ובפשוטו היינו שיקרא עם הבעל קורא מילה במילה, ואח"כ יחזור ויקרא פעם נוספת מקרא ותרגום, ולכאן אינו כאחרונים דצריך לקרוא כל פסוק בפנ"ע, וגם לא כהשי" שצריך כל פרשה בפנ"ע. [ועי' במ"ב סק"ב דמשמע שאם קורא בפני יחד עם השי"ץ מקיים הדין לכתחילה].

הרב משה מורכבי

לקבלת הגליון בדוא"ל בקביעות, בכל ערש"ק יש לשלוח בקשה לכתובת: gal200@neto.bezeqint.net

המעוניינים להשתתף ולכתוב בקביעות
נא לפנות לטל' 052-7678393

הנצחות ופרסום בגליון: 052-7678393

חושך בעולם - למה?!

לترגם כמוהו, ושלא יצא מכשול מתחת ידם. ובסוף כשיוצאים מהתבודדותם, כולם עצרו נשימה, מתברר ניסים ונפלאות שלא היו כמותם!!! **כולם כולם כתבו בדיקו אותו הדבר** וב14 מקומות עשו את אותם שינויים משט. לא יאומן, כזה גילוי שכינה!!! כל הכותרות געשו, וכל אמות הסיפים חרדו ורעשו מעוצם הנס.

אך מה רבתה מובכתם כשבדיקו כשגמרו וסיימו את תרגום התורה ליוונית, **נהיה חושך בעולם כולו שלשת ימים**, לילה יום. מה קורה כאן, מצד אחד "מופתים" וניסים כאלו גלויים, ומצד שני **חושך בכל העולם** ג' ימים??!

ויתכן לומר, הרי התורה היא עצם מהות וקיום הבריאה "התורה אור", וכאן שנאלצו בהכרח גמור ובאילוצים ברורים לתרגם את התורה ליוונית [בפרט **שינוי משהו** מהתורה הקדושה, מצורתה כמתכונתה שקבלנו מסיני], והיו היתרוצים אשר יהיו, אבל זה מציאות של חושך, **ההיפך מהאור**.

זהו תמרור עבורינו!! **נזהר ונשמר מכל שינוי** אפילו במשהו מ"תורה צויה לנו משה". למרות כל הפיתויים הנוצצים והקורצים, אבל זוהי מציאות של "חושך" על פני תהום. לא כדאי!!! תן לחכם ויחכם!!!

מוגש ע"י:

ארגון "משוּבב נתיבות"
מרכז להצלה רוחנית

שבעים ושנים מיושבי הסנהדרין, זקני העם, נשואי פנים, נקראים לבוא אל המלך "תלמי". הסודיות אפופת המסתורין שעטפה את כל המהלך ודאי היתה לשיחת היום בכל רכוזי היהדות, אף אחד לא העלה על קצה דעתו - עם כל אוצר הניחושים שניחוו בו מעלי ההשערות למיניהם - את הסיבה האמיתית.

אחרי שהגיעו כל הזקנים הנכבדים, **מופרידים הם לחלוטין** מכל קשר אפשרי, כל אחד יושב בדד בבית מיוחד. מסתמא הכינו לכולם אוכל ושתייה כיד המלך בשיא הידורי הכשרות כדי שיתמסרו אך ורק למטרה שהמלך מבקש - לתרגם את התורה הק' לשפה היוונית וכדי לבדוק את אמיתות הדברים לא הסתפק המלך בשנים או שלשה זקנים, אלא 72 זקנים, לא פחות!!!

וכבר בפסוק הראשון מסתפק כל אחד איך להתחיל. והחליט, למען הסר כל ספק מלבדו של תלמי שאולי ח"ו יש עוד נח שנקרא "בראשית", לכן הופך הוא וכותב "אלוקים ברא בראשית". אבל יש לו בעיה, ואולי יותר גדולה: שמה שאר הזקנים לא יכתבו כמוהו, ואז הוא יגרום שיראה סתירות בדבריהם. א"כ מה וכיצד יעשה?!

מסתמא הצטיידו בנשק החזק ביותר, "כך בטחו אבותינו בטחו ותפלטמו", שפכו תחינה לפני יוצר כל היצורים ובוחן הלבבות, שיכניס בלב שאר הזקנים

נושאי הגליונות הבאים

שמות - רכוש גדול ביצי"מ
וארא - קל וחומר
בא - קרבן פסח
בשלח - הכנה לשבת

ד"ת [עד 700 מילים] יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' בדוא"ל: gal200@neto.bezeqint.net
או בתיבות "עומקא דפרשה":
בכניסה לאוצה"ס "בית יוסף" רח' שד"ח.
בג. הדרומית - ביהכ"נ משובב נתיבות, נתיבה"מ 90.
אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.
ד"ת בדפים **בכת"י ברוך** מתקבלים עד יום א' בלבד.
בדיסק ובמיייל יש להעביר עד יום ג' בלילה.

לקביעת חברותא **9141217**
24 שעות ביממה

דרושים לחברותא

נושא	מקום	שעה	טלפון
גמ' ע"ז פ"ב	בית שלום	אפשר שנתיים	052-7668481
גמרא, בהספק	ברכפלד		054-8485609
פתוח, לימוד קל	קומפלקס שד"ח	8:10-8:30	052-7697413
גמ' עד הלכה	פתוח		052-7153127
גמרא, עדיף באנגלית	גבעה דרומית עדיף נאות שמחה		057-3148949
גמ' רש"י	זכרון משה		054-8415279
דף היומי	קצות החושן	7:00	050-4172314
הלכות נדה	כולל קצה"ח בככר רב ושמואל	9:00-1:00	052-7154732
פתוח	גבעה דרומית	ימים ב, ה	054-8475461
פתוח		10:00-12:30	054-8445116
פתוח	נתיבה"מ 109		9744264
קנין הלכה דרשו	פתוח		052-7631465
טושי"ע ח"מ	המרכז		052-7113600
מחפש שיעור דף היומי			050-4119404
שיעור נ"ך - דניאל	עמל התורה מנ"ח 7	9:30-10:15	0504168069
חומש ורש"י בעיני	אזור קסם	1:30-3:30	052-7677941
סדר מועד עמוד ליום	שכונת מזרחיות	חצי שעה בין הסדרים	052-7149902
מסכת נדרים	חברון, רח' שד"ח		054-8429484
פתוח	המרכז - חפציבה		054-8408925
פתוח	עדיף ברכפלד	6:00 מ	052-7648316
פתוח		5:00-6:00	9740162
פתוח	גבעה דרומית	ימים ג, ד	054-8475461
אלו מציאות בעיני הכנה לשיעור			050-4123974
קנין הלכה (אפשר גם אנגלית)			052-7153320
מפעל השי"ס 20 דף לחודש	נאות שמחה	אפשר גם ערב	050-4116367
שהייה, חזרה, הטמנה	מלגה מכובדת למתאימים		052-7620264
קידושין, דף ליום, גפ"ת	נור ישראל, שער המלך 2	10:45-11:45	054-8408216
שני דפים ליום עם תוס' הנצרך	בית יצחק	9:00 מ	054-8444746
דף היומי	היכל יצחק	7:30-10:30 עד שעה וחצי	054-8477779
גמ' ברכות	דרכי איש ברכפלד	7:00-9:00 3/4 שעה	054-8463106
מגילה, תורות ואח"כ שיעור	הגרי"א, גרין פרק	8:30 מ	052-7178854
מ"ב ח"ב	קרית ספר	10:15-11:00	9744120
הלכות ריבית	קצות החושן		054-8414601
גיטין או הלכות גיטין	בבית, מש"ח 10	9:15 מ	9108045
שו"ע כסדר בלי נ"כ	בטלפון	9:00-10:30 חצי שעה	050-4190258
הל' סת"ם	היכל יצחק	9:00-10:00 1-2 בשבוע	052-7118669
גמ' עם בחורים רציניים [לב לאחים]	רמלה	פעם בשבוע 9:00-10:30	052-7679759
בבא מציעא	פונובי' שד"ח	2-4 שעות	054-8404985
גמ' ארבעה אבות משניות	חפציבה		052-7683128
שיעור בעבודת התפילה, הרב הגי שליט"א	רשב"י 36 בעז"ר"נ	9:00	054-8444240

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר

ארגון משוּבב נתיבות
מרכז להצלה רוחנית
057-3133330 057-3102044/8/9 057-3140000

תכנית "שמח תשמח" הלוואות בפריסה של 200 תשלומים

לפרטים: הרב א. ארנפורינד 050-4150605

למען עתיד ילדיך

הקופה שגדולי הדור סומכים וממליצים עליה

הקופה הקדושה
והחזקה ב'ן

הקופה הקדושה
והחזקה ב'ן